

Mariana Neț

LEXICUL GASTRONOMIC ROMÂNESC: UN REZERVOR TERMINOLOGIC

INTRODUCERE

În câteva articole mai vechi (Neț 2014a, 2014b, 2015), am arătat că în lexicul gastronomic (românesc) se păstrează o serie de cuvinte, expresii și sensuri învechite și chiar arhaice mult după ce acestea au ieșit din uzul curent. Cauza acestui fenomen este faptul că rețetele se transmit din generație în generație și este posibil să fie consultate (și puse în practică) chiar și o sută sau două sute de ani după ce au fost redactate. Astfel, lexemele și sensurile învechite sau arhaice rămân în competența lingvistică (pasivă) a cititorilor/ cititoarelor rețetelor culinare deși, în uzul curent, au fost de multă vreme înlocuite cu neologisme.

Acest fenomen se petrece și în cazul unităților de măsură a masei sau a capacității. Mult timp după ce unitățile de măsură învechite, folosite exclusiv sau mai ales într-un spațiu restrâns – de regulă, românesc și/sau balcanic –, au încetat să fie folosite, fiind înlocuite cu cele din sistemul zecimal, termenii care le desemnează se pot încă întâlni în rețetele culinare. Studiul acestora ne permite, prin urmare, să reconstituim, fie și parțial, un stadiu din evoluția limbii române.

În cele ce urmează, vom analiza cele mai cunoscute exemple în această privință. Cele opt substantive care desemnează unități de măsură sunt discutate în ordine cronologică.

dram, -uri s.n.

Unitatea de măsură desemnată de substantivul *dram* a dispărut din nomenclator odată cu introducerea sistemului zecimal. În dicționarul-tezaur, substantivul este definit ca „Veche unitate de măsură a greutateii egală în Muntenia cu 3,18 g și în Moldova cu 3,23 g”. În competența vorbitorilor contemporani de limba română, substantivul s-a păstrat mai ales datorită prezenței sale în expresia *A avea un dram de minte*, în care majoritatea locutorilor îl percep ca indicând o „cantitate infimă”, fără a putea preciza cuantumul acesteia.

Ca unitate de măsură, substantivul *dram* apare, în corpul pe care l-am consultat, în manuscrisul tipărit sub numele *O lume într-o carte de bucate*¹:

¹ Istoricul Matei Cazacu este de părere că acest text a fost compilat la jumătatea secolului al XVII-lea, în epoca imediat anterioară celei brâncovenești, iar lingvistul Gheorghe Chivu îl datează, după Gaster, cu un secol mai târziu (1749). După toate probabilitățile, textul este, în cea mai mare parte, o traducere din italiană (v. și Chivu 1983). A fost tipărit pentru prima dată și repus în circulație în anul 1997. Volumul, îngrijit de Ioana Constantinescu, s-a intitulat *O lume într-o carte de bucate* și a apărut la Editura Fundației Culturale Române. Studiul introductiv îi aparține lui Matei Cazacu.

„[...] cucunari pisați *dram* 48, stafide mărunte *dram* 24 [...]”
(*O lume...*, 29)

Din punct de vedere morfologic, constăm faptul că *dram* este folosit la singular și antepus numeralului cardinal – o particularitate, probabil, specifică limbii vechi din acea perioadă. Acesta este, de altfel, singurul exemplu unde *dram* apare la singular, deși are sens de plural. Exprimarea cantității cu numeralul postpus unității de măsură este specifică acestui text vechi (dovadă și exemplele ulterioare cu *litra*, *ocă*, cf. *infra*).

Pluralul lexemului – *dramuri* – apare în *Cărticica folositoare*²:

„[...] să iai o litră zahăr și o bucățică vanilie și două *dramuri* de ținamon, adecă scorțișoară [...]”

(*Cărticică folositoare* [1806] 2005: 29)

Substantivul se întâlnește și în antologia de rețete compilate de Kogălniceanu și Negruzzi:

„Apoi să iei 20 *dramuri* grăsimi să frigă puhav [...]”,
(Kogălniceanu – Negruzzi [1841] 1972: 3)

precum și în cartea de bucate semnată de Maria Maurer³:

„[...] 40 *dramuri* pesmeți [...]”
(Maurer [1846] 2005: 59)

Este interesant că, în traducerea semnată de postelnicul Manolachi Drăghici, substantivul *dram* apare fie ca desemnând o unitate de măsură de sine stătătoare:

„Spală în câteva ape 70 *dramuri* de orez, pune-l într-o tingire cu o litră de apă [...]”

(Drăghici [1846] 2005: 6)

fie ca denumind o subdiviziune a „litrei” (cf. *infra*):

² Lucrarea nu este, propriu-zis, o carte de bucate. Pe pagina de gardă, citim următoarea precizare – după moda epocii, extrem de amănunțită: „Această Cărticică, ce acum întâiași dată s-au tipărit, și s-au tălmăcit după limba Leșească, pre limba Rumânească, care cuprinde întru sine multe lucruri spre folosul a toată obștea atât oamenilor cât și dobitoacelor, cât și pentru ceea ce să vor sili cu toată inima a învăța vre-un meșteșug care lucruri întâi sânt [sic!]”

³ Cartea de bucate a Mariei Maurer, directoarea unei școli de fete, a apărut la București în anul 1846 și a avut cinci ediții succesive până în anul 1870, după care a căzut în uitare. A fost retipărită în anul 2005 la editura bucureșteană „Jurnalul”. Autoarea ediției este Ana Arca, iar prefața este semnată de Simona Lazăr.

„Ia un pui de găină [...] și îl pune să fiarbă [...] în o litră 50 dramuri de apă [...]”.

(Drăghici [1846] 2005: 17)

Acest detaliu merită luat în considerație de către cei care studiază istoria civilizației (românești). Substantivul *dram* nu pune probleme în plan lexical sau gramatical.

fertal, -e s.n.

Dintre toate textele pe care le-am avut la dispoziție, am întâlnit substantivul *fertal* exclusiv în culegerea intitulată *Rețete de la cinci brașovențe*⁴.

Lexemul *fertal* are numeroase ocurențe în rețetele compilate de Maria Braniște în jurul anului 1900:

„6 ouă întregi, un *fertal* (un sfert de kgr [sic!]) făină [...]”.

(*Cinci brașovențe* 2017: 17)

„Pe scândură, frământate, 2 *fertale* făină, un ou [...]”.

(*Cinci brașovențe* 2017: 23)

Observăm că, în primul exemplu, substantivul *fertal* este echivalat explicit cu „un sfert de kilogram”. Pentru cititorul din zilele noastre, aceasta este o indicație indirectă că locutorul era conștient că, la începutul secolului XX, lexemul în discuție începuse să iasă din uz, iar circulația acestuia se limita la un perimetru restrâns (zona Brașovului și, probabil, alte câteva areale lingvistice, mai ales din Transilvania).

Lexemul *fârtal* nu este înregistrat ca atare în dicționarul-tezaur, unde figurează numai intrarea *fârtaiu*, cu varianta *fârtal*, însoțită de precizarea „În Transilvania și Ungaria și prin Moldova, ungarism” și glosată ca însemnând „sfert, pătrar” și provenind din maghiarul *fertály* și din germanul *Viertel*. Poate că ar fi util ca o viitoare ediție a dicționarului-tezaur să includă și varianta *fertal*, care, cu siguranță, a circulat și în alte texte decât rețetele culinare (până în 2017, manuscrite) ale Mariei Braniște și care a fost readus în atenția (și competența lingvistică) a vorbitorilor de limba română de cartea publicată de istoricul Georgeta Filitti.

⁴ Sub titlul generic *Rețete de la cinci brașovențe*, istoricul Georgeta Filitti a publicat caietele de rețete culinare a cinci femei din aceeași familie: Maria Braniște, Marioara Popovici, Valeria Căliman, Sânziana Migia și Mălina Dumitrescu. Cele cinci „autoare” aparțin la trei generații succesive. Detaliul este important pentru discuția de față, pentru că prima dintre autoare și-a alcătuit caietul de rețete înaintea Primului Război Mondial, ceea ce ne permite să indicăm, cu oarecare aproximație, epoca în care termenii folosiți în rețetele acesteia (și cei utilizați de fiicele ei, care și-au adunat și consemnat rețetele în perioada interbelică) făceau încă parte din competența lingvistică a vorbitorilor/ vorbitoarelor de limba română.

gran, -uri s.n.

Substantivul *gran* desemnează o unitate de măsură și apare o singură dată în prima carte de bucate reperată în spațiul românesc (probabil, din 1749) și sporadic în *Cărticica folositoare* (1806). Dăm mai jos câte un singur exemplu:

„Deci pune-l într-o ulcea zmălțuită să fiarbă pe jiratec [...], puind înr-însul un *gran* de moscos, zahăr alb dram 24 [...]”.

(*O lume...*, 153)

„Să iai rumianec mușățel – pol lot, țiriac de Vinea – pol lot, [...] beroară bezvar – două *granuri*, [...]”.

(*Cărticică folositoare* [1806] 2005: 30)

Este interesant că, în primul exemplu, substantivul de care ne ocupăm acum apare în context împreună cu substantivul *dram* (și unitatea de măsură pe care o denumește acesta, cf. *supra*), iar în cel de al doilea exemplu *gran* este inclus într-o enumerare în care celelalte ingrediente sunt măsurate cu *lot* (cf. *infra*).

Substantivul *gran* lipsește atât din dicționarul-tezaur, cât și din orice alt dicționar românesc. DEX *online* arată că provine din Lat. *granum* (= grăunte) și îl definește corect ca desemnând „o măsură care se întrebuița odinioară în farmacie și era egală cu 6 centigrame”. În glosarul care încheie volumul *O lume într-o carte de bucate*, Ioana Constantinescu explică, la fel de corect, că „gran”-ul era o „unitate de măsură, a cincizecea parte dintr-un dram”. Această relație de incluziune dintre *gran* și *dram* explică prezența celor două unități de măsură în același context minimal, la care ne-am referit mai sus. În limba actuală, lexemul *gran* este complet dispărut din uz.

litră, -e s.f.

Alături de *oca* (cf. *infra*), *litra* este, poate, unitatea de măsură cel mai des folosită în spațiul românesc. Substantivul *litră*, care desemnează această unitate de măsură, are, până la un punct, o „carieră” asemănătoare cu aceea a substantivului *ocă/oca*.

În dicționarul-tezaur, termenul este explicat ca „Veche măsură de capacitate a cărei mărime a variat după regiuni și după epoci între 250 și 322 grame (echivalentă astăzi cu 250 grame). Primul exemplu din dicționar este excerptat dintr-un text din 1642.

Substantivul *litră* apare chiar în textul primei cărți de bucate identificate în spațiul românesc:

„[...] urdă proaspătă *litră* 1 [...]”.

(*O lume...*, 129)

Până la dispariția „litrei” din nomenclatorul unităților de măsură pentru capacitate și masă din România, am întâlnit substantivul *litră* în *Cărticica folositoare* (1806):

„[...] să iai o *litră* zahăr și o bucățică vanelie [...]”
(*Cărticică folositoare* (1806 [2005]: 29)

Apare, de asemenea, în textul compilat de cei doi cărturari moldoveni (1841):

„Iei 900 dramuri farină măsurată cu *litra* și îndesată [...]”
(Kogălniceanu – Negruzzi [1841] 1972: 57)

precum și în cartea de bucate semnată la București de Maria Maurer:

„[...] o *litră* de griș bun [...]”
(Maurer [1846] 2005: 5)

și în traducerea tipărită la Iași de postelnicul moldovean:

„Pune într-o căldare trei *litre* carne de bou sau de vacă, trei *litre* but de vișal [...]”
(Drăghici [1846] 2005: 5)

Semnalăm, de asemenea, un detaliu interesant: într-o carte de bucate publicată la București în 1889, la circa două decenii după ce „litra” încetase de a fi unitate „oficială” de măsură, întâlnim precizarea:

„[...] o *litră* (veche) de apă fierbinte [...]”
(*Regina bucătăriei* 1889: 152)

Autorul rețetei este deci conștient de dispariția din uz a unității de măsură pe care o desemnează substantivul *litră*. Așa cum o indică definiția din dicționarul-tezaur, substantivul *litră* și unitatea de măsură la care se referă continuă să existe și astăzi, ca termen învechit, în vocabularul (pasiv al) unor vorbitori de limba română.

lot, loți s.m.

Unitatea de măsură numită *lot*, cu pluralul *loți*, se întâlnește în *Cărticică folositoare*:

„[...] să pui câte o jumătate *lot* [din diferite buruieni]”
(*Cărticică folositoare* [1806] 2005: 80)

„Floare de lavendă – patru *loți* [...]”
(*Cărticică folositoare* [1806] 2005: 60)

și în *Rețetele de la cinci brașovence*; în acest din urmă caz, termenul care o denumește apare exclusiv în rețetele Mariei Braniște, compilate la începutul secolului XX:

„Se freacă 5 gălbenușe cu 5 *loți* zahăr, 6 *loți* făină și spuma”.
(*Cinci brașovenice* 2017: 44).

Substantivul masculin *lot*, precedat de indicația corectă „învechit”, este glosat în dicționarul-tezaur ca indicând o „Măsură pentru greutatea de o jumătate de uncie (16,66 grame)”, iar primul text în care a fost reperat datează de la 1645. Unitatea de măsură numită „lot” a dispărut oficial în a doua jumătate a secolului al XIX-lea; după cum reiese din exemplul de mai sus, substantivul care o denumește s-a menținut însă în uz până la începutul secolului XX.

ocă/ oca, pl. **ocale** s.f.

Substantivul *ocă*, cu varianta *oca* (accentuate diferit) și pluralul *ocale*, se întâlnește încă din prima carte de bucate cunoscută a fi avut oarecare circulație pe teritoriul actual al României. Dăm mai jos un singur exemplu:

„Deci îi pune apă *ocă* 1, oțet litră 1 [...], zahăr dram[uri] 40 [...]”.
(*O lume...*, 1997: 112)

Termenul în discuție reapare apoi frecvent în textele tipărite, pentru că era unitatea oficială de măsură pentru masă pe teritoriul românesc. Îl regăsim deci și în *Cărticică folositoare*, tradusă și publicată la București în 1806, după un original polonez:

„[...] una *ocă* oțet sau bere, una *ocă* pol”.
(*Cărticică folositoare* [1806] 2005: 43)

„[...] să iai pol *ocă* cleiu, să-l fierbi într-o jumătate de *ocă* de apă [...]”.
(*Cărticică folositoare* [1806] 2005: 76)

și în cărțile de bucate publicate de Kogălniceanu și Negruzzi și ulterior de Drăghici:

„Trei *ocă* făină picluite măsurată cu *oca*”.
(Kogălniceanu – Negruzzi [1841] 1973: 140)

„[...] pune în osăbită tigaie de lut una *ocă* făină, 50 dramuri lapte, [...] 260 dramuri unt, [...] și fă cu dânsele un aluat [...]”.
(Drăghici [1846] 2005: 224)

Observăm că, în traducerea din limba poloneză (*Cărticică folositoare*) și în cea din limba franceză (efectuată de postelnicul Drăghici), substantivul pe care îl discutăm aici apare sub forma *ocă* – în ambele cazuri, sintagma este *una ocă* –, în timp ce la Kogălniceanu și Negruzzi, în aceeași propoziție alternează formele *ocă*

și *oca*. Din context pare să rezulte că *ocă* este forma articulată zero, iar *oca* este forma articulată hotărât. După cum se va vedea din exemplele de mai jos, această ipoteză nu se confirmă.

În dicționarul-tezaur, substantivul, de origine turcă, *ocă* este considerat, pe bună dreptate, a aparține registrului „învechit și popular” și definit ca „Veche unitate de măsură a capacității și greutateii egală cu circa un litru (un kilogram) și un sfert. Primul exemplu din dicționarul-tezaur, „Acum vinul se vinde *ocaua* 5 bani sau zece, ce face vatra 40 de bani”, este din același text de la 1642 (cf. *supra*). După cum vedem, forma articulată hotărât este *ocaua*. Această formă s-a păstrat până astăzi în competența vorbitorilor de limba română. Mai trebuie remarcat că, în exemplele din dicționarul-tezaur, substantivul *ocă* apare fie cu pluralul *oce*, astăzi total dispărut din uz, fie cu pluralul *ocale*, păstrat în competența vorbitorilor cultivați. Pluralul *oce* nu are nicio ocurență în textele culinare pe care le-am analizat. În dicționarul lui Scriban, este dat și pluralul (inuzitat) *oci*, *ocile*. Acesta nu apare în niciunul dintre textele pe care le-am studiat.

Precizăm totodată că *ocaua* a dispărut, ca unitate de măsură, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, odată cu introducerea sistemului zecimal. Tot atunci substantivul *ocă/oca* a dispărut din cărțile de bucate. În competența actuală a vorbitorilor de limba română, substantivul *oca* se păstrează mai ales ca făcând parte din sintagma *ocaua lui Cuza*, din expresia *a umbla cu ocua mică* sau din formula introductivă a unor basme românești: „[...] pe când se potcovea puricele la un picior cu nouăzeci și nouă de *oca* de fier, și s-arunca în slava cerului [...]” (Ispirescu, [1882] 1988: 7) sau „[...] pe când se potcovea puricele cu nouăzeci și nouă de *ocă* de fier la un picior, cu nouăzeci și nouă *ocă* de oțel la alt picior și tot i se părea ușor”. (Ispirescu [1882] 1988: 359). Și din aceste exemple se constată alternanța formelor *ocă/oca*⁵.

pol, -i s.m.

Substantivul masculin *pol* (pl. *poli*) apare relativ frecvent în textul primei cărți de bucate reperate în spațiul românesc, întotdeauna în sintagma *ocă pol*:

„Deci pune [...] vin alb dram 50, apă *ocă pol*, aguridă [...]”.

Îl găsim, de asemenea, în *Cărticica folositoare*, unde însă determină substantivul *lot*:

„Să iai rumianec mușățel – *pol lot*, tiriac de Vineția – *pol lot* [...]”;
(*Cărticică folositoare* [1806] 2005: 30)

„Pelin tânăr, rozmarin, salvie [...] de acestea din toate să pui câte o jumătate lot. [...] nușoare *pol lot* [...]”.

(*Cărticică folositoare* [1806] 2005: 60)

⁵ În acest din urmă exemplu, se observă că pluralul nu este marcat prin desinență („nouăzeci și nouă de *oca/ocă*”, ceea ce poate fi un indiciu că pluralul *ocale* este de dată mai recentă.

Ca unitate de măsură, substantivul *pol* lipsește din dicționarul-tezaur. Termenul – evident, învechit – este un calc lexico-semantic după vechiul slav *polŭ*, care înseamnă „jumătate”. Este interesant că, în al doilea exemplu excerptat din *Cărticică folositoare*, substantivele *pol* („nușoare pol lot”) și *jumătate* („[...] să pui câte o jumătate lot”) apar în același micro-context. Interpretăm acest detaliu ca pe un indiciu indirect că, în primul deceniu al secolului XIX, substantivul *lot* începea să iasă din uz, fiind înlocuit de sinonimul *jumătate*. Sugerăm totuși ca sensul de „jumătate” să fie inclus în definiția substantivului *pol* într-o ediție viitoare a dicționarului-tezaur, cu atât mai mult cu cât acest sens se întâlnește destul de frecvent în diferite texte din limba română veche⁶.

vadră, vedre s.f.

Substantivul *vadră* se întâlnește *passim* în cartea de bucate a lui Kogălniceanu și Negruzi (1841):

„Să iei o balercă de o *vadră*, apoi să alegi vișine frumoase și s-o umpli [...]”
(Kogălniceanu – Negruzzi [1841] 1973: 182)

Conform explicației din dicționarul-tezaur (DLR), sensul acestui substantiv originar din slava veche este de „Veche măsură de capacitate (pentru lichide) a cărei mărime a variat, după regiuni și după epoci, între 10 și 12 ocale (echivalentă astăzi mai ales cu 10 litri [1841]”. Acesta este și sensul din exemplul citat⁷.

Substantivul *vadră* nu pune probleme nici din punct de vedere morfologic. L-am menționat aici numai pentru că se înscrie într-o serie și pentru că încă face parte din competența lingvistică și culturală pasivă a vorbitorilor de limba română de vârstă înaintată (proveniți) din mediul rural.

CONCLUZII

Din lectura atentă a cărților de bucate – a rețetelor culinare, în general –, rezultă adesea sensuri necunoscute și, uneori, neînregistrate în dicționare. În literatura gastronomică întâlnim, de asemenea, lexeme de mult timp uitate sau variante lexicale care nu se regăsesc întotdeauna în dicționare. În general, aceste lexeme au totuși circulație și în alte stiluri funcționale ale limbii române vechi.

Cum era și firesc, vechile unități de măsură (pentru masă și capacitate) au continuat să circule „neoficial” și după ce au fost înlocuite de cele din sistemul

⁶ Pentru această din urmă precizare îi mulțumim domnului Alexandru Mareș.

⁷ Prezența acestei unități de măsură în acest unic exemplu din cartea lui Kogălniceanu și Negruzzi și absența ei din toate celelalte texte culinare „redactate” înainte de introducerea sistemului zecimal se explică prin capacitatea foarte mare pe care o măsoară *vadră*, ceea ce o face incompatibilă cu o rețetă de uz curent în gospodărie.

zecimal. Termenii care le denumesc se întâlnesc (și) în rețetele culinare, ceea ce constituie un argument suplimentar în favoarea studiului literaturii gastronomice. Cercetarea literaturii gastronomice este importantă pentru istoria limbii (române) și a civilizației (românești).

Constatăm, de asemenea, că nu toate lexemele analizate aici au același statut din perspectiva limbii române actuale. *Dram*, *litră*, *oca*, *vadră* sunt mult mai cunoscute decât *fertal* și *gran* (probabil, complet neuzitate). Dintre toate, *dram* și *oca* sunt mai vitale datorită prezenței în expresii care încă se folosesc în anumite stiluri funcționale.

REFERINȚE

Dicționare

*** *Dicționarul limbii române, A–C, F–L (L–lojniță)*, București, Editura Socec și Sfetea, 1913 ș.u.

*** *Dicționarul limbii române, serie nouă*, București, Iași, Cluj, 1965. ș.u.

Dicționar enciclopedic român, August Scriban, București, Editura Academiei Române [1913], 2013.

Articole de lingvistică

Chivu 1983 = Gheorghe Chivu, „Cuvinte de origine italiană într-un manuscris românesc din prima jumătate a secolului al XVIII-lea”, în *Studii și cercetări lingvistice*, XXXV (1983), nr. 6, p. 341–346.

Neț 2014a = Mariana Neț, „Cuvinte și expresii dispărute din lexicul gastronomic românesc actual”, în Marius Sala, Maria Stanciu Istrate, Nicoleta Petuhov (editori), *Lucrările celui de-al Cincilea Simpozion Internațional de Lingvistică (București, 27–28 septembrie 2013)*. București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2014: 595–603.

Neț 2014b = Mariana Neț, „Substantive formate cu sufixul verbal *-tură* în vocabularul culinar românesc”, în Marius Sala, Lucia Wald, Gheorghe Chivu (editori), *Ion Coteanu. In memoriam*. București, Editura Universității din București, 2014: 313–325.

Neț 2015 = Mariana Neț, „Familia adjectivului «rumen» în cărțile de bucate românești”, în Silvia Pitiriciu (ed.), *Mioara Avram. In memoriam*. Craiova, Editura Sitech, 2015: 174–187.

Cărți de bucate

*** *Cărticică folositoare 1806* = *** *Cărticică folositoare*. Ediție bibliofilă. Transliterare și glosar: dr. Anna Boscu. Cuvânt-înainte: Simona Lazăr. București, [1806, 1825] 2005. Volum apărut sub egida *Jurnalului Național*.

Drăghici [1846] 2005 = *Rețete cercate în număr de 500 din bucătăria cea mare a lui Robert, întâiul bucătar al curții Franței, potrivit pentru toate stările*. Tradus de postelnicul Manolachi Drăghici [Iași: Albina, 1846]. Ediție de Olga Rusu și Constantin-Armand Vizitiu. Iași, Opera Magna, 2005.

Kogălniceanu – Negruzzi [1841] 1973 = Kogălniceanu, Mihail; Negruzzi, Costache, *200 de rețete cercate de bucate, prăjituri și alte trebi gospodărești*. Iași, Timpul, [1841, 1846] 1972.

Maurer, Maria, *Carte de bucate. Cuprinde 190 rețete de bucate, prăjituri, creme, spume, jelatine, înghețate și cum se păstrează lucruri pentru iarnă, toate alese și încercate de o prietenă a tuturor femeilor celor casnice*. Transliterare de Ana Arca. Prefată de Simona Lazăr. București, Editura „Jurnalul”, [1846, 1849, 1851, 1863, 1870] 2005.

*** *O lume într-o carte de bucate. Manuscris din epoca brâncovenească*. Transcrierea textului, prefața și postfața de Ioana Constantinescu. București, Editura Fundației Culturale Române, 1997.

*** *Regina bucătăriei. Bucătăria universală pentru sănătoși și bolnavi*. București, Universul, 1889.
Cinci brașovențe = *** *Rețete culese de la cinci brașovențe publicate de bucureșteanca Georgeta Filitti*. Brașov, Libris editorial, 2017.

Texte literare

Ispirescu [1882] 1988 = Petre Ispirescu, *Legendele sau basmele românilor*. Ediție îngrijită de Aristița Avramescu. București, Editura Cartea Românească, 1988.

THE ROMANIAN GASTRONOMIC LEXICON: A TERMINOLOGICAL RESERVOIR

(Abstract)

This paper analyzes eight terms designating measuring units used on Romanian territory before the introduction of the decimal system, such as they occur in Romanian cookbooks. The analysis focuses on lexemes, lexical variants and meanings which have not yet been registered in dictionaries and is a plea for the linguistic investigation of (old) gastronomic texts. The status of these terms in present-day vocabulary is also pointed out.

Cuvinte-cheie: lexic, gastronomie, semantică, morfologie, unități de măsură.

Keywords: lexicon, gastronomy, semantics, morphology, measuring units.

*Institutul de Lingvistică al Academiei Române
„Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti”
București, Calea 13 Septembrie nr. 13
mariana_net15@yahoo.com*